

Algatus ühisrahastuse reguleerimiseks

Selgitus

Ühisrahastus on jõudsasti arenev ja populaarsust koguv finantseerimise viis. 2015. aastal kaasati Euroopas tegutsevate ühisrahastusettevõtete kaudu kokku hinnanguliselt 4,2 miljardit eurot, millest finantstulu pakkuvate ühisrahastusettevõtete kaudu kaasati 4,1 miljardit eurot.¹

Finantstulu pakkuvad ühisrahastusmudelid jagunevad üldjoontes kaheks: (i) laenupõhine, mille puhul rahastuse taotleja otsib ühisrahastusettevõtte kaudu avalikkuselt rahalisi vahendeid laenulepingu alusel projekti rahastamiseks lubadusega saadud laenusumma kokkulepitud tähtajaks intressidega või intressideta tagastada ja (ii) investeerimis- või osaluspõhine, mille korral rahastuse taotleja pakub avalikult ühisrahastusettevõtte kaudu investeerimisvõimalust rahastuse taotleja ettevõtte väärtpaberitesse, aktsiatesse, osadesse või omakapitali instrumentidesse saades vastutasuks osaluse, võlakirja või osa projekti tulust.

Finantstulu mittepakuvad ühisrahastusmudelid jagunevad samuti kaheks: (i) auhinnapõhine, mille puhul rahastuse taotleja otsib ühisrahastusettevõtte kaudu avalikkuselt oma projekti teostamiseks vajalikke rahalisi vahendeid lubades rahastajatele vastutasuna mitte-finantsilist tasu toodete või teenuste näol ja (ii) annetuste põhine, kus rahastuse taotleja otsib ühisrahastusplatvormi kaudu avalikkuselt oma projekti teostamiseks rahalisi vahendeid annetuse eest mingisugust tasu lubamata.

Ühisrahastamine on Eestis järjest enam kasutatav alternatiivne rahastamise viis, seda näitavad ka numbrid – ainuüksi laenupõhise ühisrahastusega kaasati Eestis aastatel 2013-2014 kokku ligikaudu 17 miljonit eurot.²

Kuigi ühisrahastamine on innovaatiline vahendite kaasamise meetod, kaasneb sellega ka mitmesuguseid riske: klientide võimalik vähene teadlikkus, sellele peegelduvad teabe esitamise ja läbipaistvuse nõuded, isikuandmete kaitse, huvide konfliktide juhtimine, varade lahususe tagamine, rahapesu tõkestamine jmt.

Euroopa Liidu tasandil hetkel ühisrahastamist reguleeritud ei ole ning hiljutise Euroopa Komisjoni raporti kohaselt ei kuulu vastav regulatsioon ka lähiaja eesmärkidesse. Samas tunnistab Euroopa Komisjon ühisrahastamise jõudsat kasvu ning jälgib järjekindlalt antud valdkonna arenguid.³

Mitmed liikmesriigid on ühisrahastusega tegelevate ettevõtete tegevust reguleerinud riigisiseste õigusaktidega, näiteks on oma ühisrahastuse seaduse vastu võtnud Ühendkuningriigid, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Saksamaa, Austria, Holland ning hiljuti ka Soome.

Eestis ühisrahastuse regulatsioon puudub. Ühisrahastuse eesmärkidest ning tegevusmudelitest sõltuvalt külgnevad antud valdkonnaga erinevad era- ja avalik-õiguslikud seadused nagu võlaõigusseadus, väärtpaberituruseadus, krediitiasutuste seadus, krediidiandjate ja –vahendajate seadus, makseasutuste ja e- raha asutuste seadus ning investeerimisfondide seadus.

Ühisrahastusmudelid, mille puhul vahendatakse krediiti tarbijale, langevad reeglina krediidiandjate ja – vahendajate seaduse kohaldamisalasse. Suurem osa Eestis tegutsevatest ühisrahastusettevõtetest pakub raha kaasamise võimalusi aga juriidilistele isikutele ega anna finantseeringut oma nimel, vaid tegelevad osapoolte kokkuviiemisega. Lisaks esineb ühisrahastusettevõtete tegevusmudelites mitmesuguseid nüansse, mistõttu neile üldjuhul eelnimetatud seadused ei kohaldu.

¹ Commission staff working document – report on crowdfunding in the EU Capital Markets Union, kättesaadav: http://ec.europa.eu/finance/general-policy/docs/crowdfunding/160428-crowdfunding-study_en.pdf, lk 9.

² Commission staff working document – report on crowdfunding in the EU Capital Markets Union, kättesaadav: http://ec.europa.eu/finance/general-policy/docs/crowdfunding/160428-crowdfunding-study_en.pdf, lk 11.

³ Commission staff working document – report on crowdfunding in the EU Capital Markets Union, kättesaadav: http://ec.europa.eu/finance/general-policy/docs/crowdfunding/160428-crowdfunding-study_en.pdf.

Ühisrahastusettevõtete kaudu investeerijatel puudub Tagatisfondi kaitse, samuti nõuded ühisrahastusettevõtte poolt avaldatavale teabele, ettevõtte hoolsuskohustusele ja jätkusuutlikkusele ning kontroll ühisrahastusettevõtte sisesuhete ja kliendiliste suhete üle.

Kaitsmaks ühisrahastusettevõtte kaudu investeerijaid ja antud valdkonnas õiguskindluse seadmiseks teeb Finantsinspeksioon ettepaneku ühisrahastusettevõtete tegevust antud seaduse eelnõust tulenevate põhimõtetega reguleerida.

Finantsinspeksiooni poolne algatus on esitatud seaduse eelnõu vormis, kuna see aitab paremini raamistada edasist diskussiooni seaduse reguleerimisala sisu ja ulatuse osas.

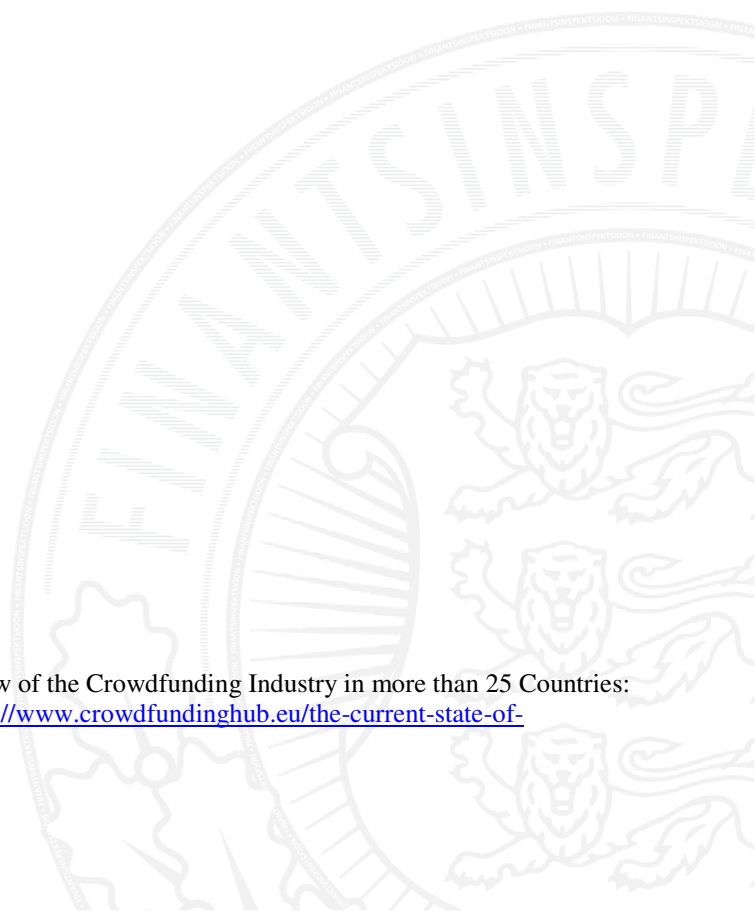
Algatuse kohaselt on ühisrahastamisest tulenevad vaidlused eraõiguslikku laadi, mistõttu kohalduvad neile võlaõigusseaduse asjakohased sätted. Finantsinspeksiooni seaduse § 2 lõikes 1 loetletud seadustes sätestatud tingimustel kohaldub ühisrahastusega tegelevale ettevõttele vastav eriseadus. Käesoleva seaduse eelnõu tähenduses ühisrahastusettevõtteks kvalifitseeruvatele ettevõtetele kohaldub vaid eelnõu (II peatükk: Ühisrahastusettevõtte teenuse kasutajate kaitset puudutavad sätted).

Meie ettepanek kohalduks vaid finantstulu pakkuvatele ühisrahastusmodelitele ehk laenupõhisele ja investeerimis- või osaluspõhisele ühisrahastusele. Finantstulu mittepakkuvad ühisrahastusmodelid on reguleeritud mittetulundusühingute seadusega.

Paljud liikmesriigid, sealhulgas Ühendkuningriigid, Saksamaa, Austria ja Holland eristavad investori sissetuleku või finantsvarade põhjal jaeinvestorit ja kutselist investorit. Sõltuvalt investori kvalifikatsioonist on nimetatud riikide ühisrahastuse seadustes sätestatud ka vastavad piirangud vahendite kaasamisele.⁴ Käesolev algatus selliseid piiranguid investeerimissummadele ei sätesta, kuid välistatud ei ole sealjuures võimalik tarvidus kõnealuste piirangute järele või nende kaalumise võimaliku eelnõu menetlemise käigus.

Algatuse eelnõu kohaselt tuleb Eestis äriregistris registreeritud ühisrahastusettevõttel oma tegevus registreerida registreerimisasutuses, milleks võiks olla Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. Registri pidamist ja registreerimistingimusi puudutavad sätted tuleks lisada majandustegevuse seadustiku üldosa seadusesse.

⁴ Current State of Crowdfunding in Europe. An Overview of the Crowdfunding Industry in more than 25 Countries: Trends, Volumes & Regulations 2016, kättesaadav: <http://www.crowdfundinghub.eu/the-current-state-of-crowdfunding-in-europe/>.

I peatükk: Üldsätted

§ 1. Seaduse reguleerimisala

Käesolev seadus reguleerib laenu-, osalus- ja investeerimispõhise ühisrahastusmudeli kasutamist, ühisrahastuse vahendamist ning ühisrahastusteenuse osutamist (edaspidi ühisrahastus).

§ 2. Seaduse kohaldamine

- (1) Käesolevat seadust kohaldatakse Eestis asutatud ja tegutsevale ühisrahastusettevõttele.
- (2) Käesolevat seadust kohaldatakse Eesti ühisrahastusettevõtete tegevusele ja filiaalile välisriigis, kui välisriigi õigusaktidest ei tulene teisiti.
- (3) Käesolevat seadust ei kohaldata Finantsinspektsiooni seaduse paragrahvi 2 lõikes 2 nimetatud järelevalvesubjektidele.
- (4) Käesolev seadus ei kohaldu annetuste- ega auhinnapõhisele ühisrahastusmudelile.

§ 3. Eriseaduste kohaldamine

Finantsinspektsiooni seaduse § 2 lõikes 1 nimetatud seadustes sätestatud tingimustel ja alustel ning vastavate asjaolude ilmnmisel kohustub ühisrahastusettevõtte taotlema finantsteenuse osutamiseks tegevusloa, oma tegevuse registreerima või registreerima väärtpaberite avaliku pakkumise.

§ 4. Mõisted

- (1) Laenupõhine ühisrahastus on rahastuse taotleja poolt ühisrahastusettevõtte kaudu avalikkusele suunatud pakkumine laenulepingu alusel projekti rahastamiseks rahaliste vahendite kaasamiseks lubadusega saadud laenusumma kokkulepitud tähtajaks intressidega või intressideta tagastada.
- (2) Investeerimis- või osaluspõhine ühisrahastus on rahastuse taotleja poolt ühisrahastusettevõtte kaudu avalikkusele suunatud pakkumine investeerimiseks rahastuse taotleja ettevõtte väärtpaberitesse, aktsiatesse, osadesse või omakapitali instrumentidesse saades vastutasuks osaluse, võlakirja või osa projekti tulust.
- (3) Ühisrahastusettevõtte on Eesti äriregistris registreeritud ettevõtte, mis oma majandustegevusena pakub investorite ja rahastuse taotlejate huvide kokku viimiseks tehnilist või õiguslikku lahendust (projektide kohta informatsiooni avaldamine, laenu- ja investeerimislepingute sõlmimise hõlbustamine ning sõlmitud lepingute haldamine, rahaliste vahendite ülemineku korraldamine).
- (4) Projekt on ühisrahastusettevõtte finantseerimise taotlemise eesmärgil avaldatud rahastuse taotleja ettevõtte tegevuste kavand.
- (5) Investor on käesoleva seaduse tähenduses isik, kes annab rahastuse taotlejale laenu või kes omandab rahastuse taotleja ettevõtte väärtpaberi, aktsia, osa või omakapitali instrumendi.
- (6) Rahastuse taotleja on ühisrahastusettevõtte kaudu vahendeid otsiv isik.
- (7) Ühisrahastusettevõtte teenuse kasutaja on käesoleva seaduse tähenduses investor või rahastuse taotleja.

II peatükk: Ühisrahastusettevõtte teenuse kasutajate kaitset puudutavad sätted

§ 5. Varade lahususe kohustus

(1) Juhul, kui ühisrahastusettevõtte on oma teenuse kasutajatelt saanud investeeringute tegemise, edasilaenamise või tagasimaksmise eesmärgil rahalisi vahendeid, on ühisrahastusettevõtte kohustatud kliendi rahaga seotud huvide kaitseks:

- 1) säilitama andmeid, pidama selliseid registreid ja raamatupidamisarvestust, mis võimaldavad tal igal ajal viivitamata eristada kliendi jaoks hoitavaid varasid teiste klientide jaoks hoitavatest varadest ja klientide varasid oma varadest;

2) säilitama andmeid, pidama registreid ja raamatupidamisarvestust sellisel viisil, mis tagab nende täpsuse ja vastavuse tegelikkuses klientide jaoks hoitavatele klientide rahale;

3) kontrollima regulaarselt ühisrahastusettevõtte sisese raamatupidamisarvestuse, andmete ja registrite vastavust selliseid varasid hoidvate kolmandate isikute arvestusele, andmetele ja registritele;

4) võtma vajalikud meetmed tagamaks, et kliendi raha hoitakse kontrol või kontodel, mis on eristatavad neist kontodest, millel hoitakse ühisrahastusettevõtte raha;

5) rakendama vastavaid organisatsioonilisi meetmeid kliendi varade või nendega seotud õiguste kaotamise või vähenemise niisuguse riski maandamiseks, mis tuleneb varade väärkasutamisest, pettusest, haldamises esinevatest puudustest, ebakorrektest registripidamisest või hooletusest.

(2) Ühisrahastusettevõtte poolt antud sätte lõikes 1 eesmärgil hoitav kliendi vara kuulub vastavatele klientidele ning ei kuulu ühisrahastusettevõtte pankrotivara hulka ning selle arvel ei saa rahuldada ühisrahastusettevõtte võlausaldajate nõudeid.

(3) Juhul, kui ühisrahastusettevõtte osutab väärtpaberituru seaduse § 44 punktis 1 nimetatud teenust, on ühisrahastusettevõtte kohustatud kliendi huvide kaitseks:

1) säilitama andmeid, pidama registreid ja raamatupidamisarvestust sellisel viisil, mis tagab nende täpsuse ja vastavuse tegelikkuses klientide jaoks hoitavatele klientide väärtpaberitele;

2) tagama, et kliendile kuuluvad väärtpaberid, mida hoitakse kolmanda isiku juures, on eristatavad ühisrahastusettevõttele kuuluvatest väärtpaberitest ja kolmandale isikule kuuluvatest väärtpaberitest kas kolmanda isiku raamatupidamisarvestuses erinevatele kontodele kirjendamise või muude samaväärsete meetodite abil, millega saavutatakse sama kaitstuse tase.

§ 6. Hoolsuskohustus

(1) Ühisrahastusettevõtja hindab, kas tema tegevuses võivad esineda tunnused, mis vajavad tegevusloa taotlemisest või registreerimist Finantsinspektsiooni seaduse § 2 lõikes 1 nimetatud seadustes sätestatud tingimustel ja alustel või kas tema poolt vahendatud projekti käigus tehtava pakkumise asjaoludest tulenevalt võib pakkumine ja selle raames pakutavad väärtpaberid kvalifitseeruda väärtpaberiteks väärtpaberituru seaduse tähenduses, mille kohaselt tuleb avalik emissioon registreerida.

(2) Ühisrahastusettevõtte kontrollib rahastuse taotleja krediitvõimekust ning sobivust.

(3) Ühisrahastusettevõtte kohaldab investoriks registreerimisel järgmisi hoolsusmeetmeid:

1) investori isikusamasuse tuvastamine ning füüsilisest ja juriidilisest isikust investori kohta vastavalt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse §-des 23 või 24 sätestatud viisil ning sätestatud andmete ja dokumentide kogumine;

2) füüsilisest või juriidilisest isiku investori esindaja isikusamasuse ja esindusõiguse tuvastamine ning kontrollimine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse §-s 23 sätestatud viisil;

3) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse §-i 8 mõttes investori tegeliku kasusaaja tuvastamine, sealhulgas investori omandi- ja kontrollstruktuuri kohta teabe kogumine, investori poolt antava teabe või muu usaldusväärsest ja sõltumatust allikast hangitud teabe põhjal;

(4) Ühisrahastusettevõttel on keelatud investor kasutajaks registreerida, kui investor, vaatamata sellekohasele nõudmisele, ei esita käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud hoolsusmeetmete täitmiseks nõutavaid dokumente ja asjakohast teavet või kui esitatud dokumentide põhjal tekib ühisrahastusettevõttel kahtlus, et tegemist võib olla rahapesu või terrorismi rahastamisega. Ühisrahastusettevõtte teatab rahapesu andmebüroole käesoleva lõike esimeses lauses nimetatud asjaolust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 32 lõike 2 kohaselt.

(5) Kui ühisrahastusettevõtte tuvastab tegevuse või asjaolud, mille tunnused osutavad rahapesule, terrorismi rahastamisele või sellise tegevuse katsele või mille puhul tal on kahtlus või ta teab, et tegemist on rahapesu või terrorismi rahastamisega, on ta kohustatud sellest viivitamata, kuid mitte hiljem kui kahe tööpäeva jooksul tegevuse või asjaolude tuvastamisest või kahtluse tekkimisest arvates, teatama rahapesu andmebüroole. Teatamiskohustuse täitmisel arvestab ühisrahastusettevõtte rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse §-des 33 ja 34 sätestatud.

(6) Ühisrahastusettevõtte registreerib tehingu tegemise kuupäeva ja investeeringu sisu kirjelduse, sealhulgas summa, vääringu ja konto numbri, millelt investor tehingu teotas.

(7) Ühisrahastusettevõtte säilitab investori ja investori tehingute kohta andmeid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse §-s 26 sätestatud korras. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 26 lõikes 1 sätestatud tähtaega hakatakse lugema investori kasutajastaatuse lõppemisest.

§ 7. Huvide konflikti vältimine

- (1) Ühisrahastusettevõtte avalikustab oma veebilehel andmed ettevõtte pidaja osanike või aktsionäride ringi, ettevõtte juhtorganite liikmete ja muude ühisrahastusettevõtte pidaja tegevust või majandustulemusi mõjutada saavate isikute, sealhulgas ettevõtte töötajate, kohta, samuti olemasolul nende isikute seotuse kohta ühisrahastusettevõtte kaudu raha kaasajate ja nende investeerimisobjektidega.
- (2) Ühisrahastusettevõtte, selle omanikud ja juhtivad töötajad ei või omada ega omandada finantsilist huvi rahastuse taotleja äritegevuses.
- (3) Ühisrahastusettevõtte, selle omanikud ja juhtivad töötajad ei või osaleda rahastuse taotleja projektides investorina.
- (4) Ühisrahastusettevõtte avalikustab selgelt ja arusaadavalt ettevõtte poolt rakendatava tasusüsteemi, sealhulgas ettevõtte klientidelt võetavad tasud, nende suuruse ning arvestamise korra ja muud klientidele kohalduvad tasud.

§ 8. Nõuded avaldatavale teabele

- (1) Ühisrahastusettevõtte jagab oma veebilehel avaldatud projektide, nende kaudu rahastuse taotlejate ning rahastamise aluste kohta asjakohast, selget, tõest, täpset ja täielikku teavet.
- (2) Ühisrahastusettevõtte on kohustatud oma veebilehel kergesti nähtaval ja selgesti väljendatud kujul avaldama investeerimisega seotud üldiste riskide kirjelduse ja hoiatuse investeerimisega kaasnevate riskide kohta.
- (3) Ühisrahastusettevõttel ei ole lubatud rõhutada investeerimisest saadavat võimalikku kasu, kui samaaegselt ja samas kohas ei viidata selgelt selle investeerimisega seotud riskidele, sealhulgas projekti investeeritud raha kaotamise riskile.
- (4) Projekti kohta avalikustatav teave ei tohi anda näilist tagatist investeeringu tulususe või väljamaksete kohta.
- (5) Projekti kohta esitatakse investorile kirjalikku taas esitamist võimaldavad kujul ülevaade emitendi põhilistest tunnusoontest ja seotud riskidest ning kui see on asjakohane, teave selle kohta, et projekti raames pakutavate väärtpaperite pakkumine ei ole avalik, see ei ole registreeritud Finantsinspektsioonis või muu finantsjärelevalve asutuse juures ning selle suhtes ei kohaldata väärtpaperituruse seadusest tulenevaid investorkaitse tagatisi;
- (6) Ühisrahastusettevõtte on kohustatud kasutajaid selgelt teavitama neile kohalduvatest õigustest ja kohustustest. Selleks tuleb ettevõtte veebilehel kasutajatele tutvumiseks avaldada asjakohaste lepingute näidised.
- (7) Ühisrahastusettevõtte kohta avaldatav reklaam peab ühisrahastusettevõtte pakutavat teenust kajastama õigesti ja ausalt ning ühisrahastusettevõtte peab vältima eksitavaid ja ebaausaid kauplemisvõtteid.
- (8) Ühisrahastusettevõtte avaldab investorile teabe, et ühisrahastusettevõtja ei ole finantsjärelevalvesubjekt finantsinspektsiooni seaduse paragrahvis 2 lõikes 1 nimetatud seaduste tähenduses ning ühisrahastusettevõtja suhtes ei kohaldata tagatisfondi seaduses sätestatud tagatisi.

§ 9. Ühisrahastusettevõtte teenuse kasutajate andmekaitse

- (1) Ühisrahastusettevõtte kohustub kehtestama ning avalikustama oma veebilehel isikuandmete töötlemist puudutavad põhimõtted ning andmete turvalisuse tagamiseks rakendama piisavaid organisatsioonilisi ja infotehnoloogilisi meetmeid.
- (2) Ühisrahastusettevõtte töötaja, juht, aktsionär või osanik, kellel on juurdepääs kliendi isikuandmetele, on kohustatud hoidma saladuses talle teatavaks saanud isikuandmeid tähtajatult, kui isikuandmete kaitse seaduses ei ole sätestatud teisiti.

§ 10. Ühisrahastusettevõtte tegevuse jätkusuutlikkus

Ühisrahastusettevõtte peab välja töötama ja avalikustama tegevuskava oma äritegevuse lõppemise puhuks. Selline tegevuskava peab sisaldama detailset teavet ühisrahastusettevõtte kaudu sõlmitud laenulepingute jätkumise, üle andmise, haldamise ja lõppemise tingimuste kohta.

§ 11. Ühisrahastusettevõtte aruandluskohustus

Ühisrahastusettevõtte avalikustab kord kvartalis andmed:

- 1) kõigi projektide kohta, sealhulgas õnnestunud ja ebaõnnestunud projektide protsendi kohta arvestatuna projektide koguarvust ja projektide mahust;
- 2) projektidega kaasatud rahasummade ja mahtude kohta;
- 3) klientide koguarvu kohta;
- 4) projektide raames kaasatud rahaliste vahendite tagasimaksete kohta.⁵

Lisa 1

Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise ettepanekud

Registreerimiskohustus

Ühisrahastusettevõtte peab oma tegevuse registreerima majandustegevuse registris. Ühisrahastusettevõtte tegevusena näidatakse „ühisrahastamine“.

⁵ Juhul kui tagasimaksed toimuvad läbi ühisrahastusettevõtte.

